

## Eesti humanitaarteadlased, ühinegem!

*Marek Tamm*

Humanitaarteadused on Eesti teadusmaastiku üks kõige rahvarohkemaid ja mitmekülgsemaid valdkondi. Valdonna areng on viimastel aastatel olnud märkimisväärselt kiire, seda püsivale vaegrahastusele vaatamata, ja rahvusvahelist silmapaistvustki on kogunenud aina rohkem.

Siiani on aga Eesti humanitaaridel puudunud foorum ühiseks aruteluks ja kriitiliseks enesevaatluseks. Kummati on eestikeelne humanitaarteaduslik diskussioon väga oluline, seda nii teadlaskonnale endale kui ka kogu ühiskonnale, sest kutsumuselt on humanitaaria ennekõike tagasisideteadus, mille üks missioone on tagada kultuurile enesemõistmise võime.

See olukord ajendas mitme ülikooli humanitaarteadlasi algatama sotsiaalteadlaste eeskujul uut traditsiooni – Eesti humanitaarteaduste aastakonverentside korraldamist. Tänavu 3. mail saigi digitaalsed allkirjad raamleping, millega võeti institutsionaalne kohustus korraldada korrapäraselt Eesti humanitaarteaduste aastakonverentse, mis esialgse plaani järgi hakkavad toimuma üle aasta, vaheldumisi Tallinnas ja Tartus.

Lepingule kirjutasid alla kõik humanitaarteaduste valdkonnas positiivselt evalveeritud Eesti ülikoolid ning teadus- ja arendusasutused, kokku üheksa: Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool, Eesti Keele Instituut, Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Rahva Muuseum ning Eesti Teaduste Akadeemia Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus. Partneritena loodame kaasata veel mitmeid mäluasutusi ja teisi huvitatud osapooli.

Vastavalt kokkuleppele toimub esimene Eesti humanitaarteaduste aastakonverents Tallinna Ülikoolis 10.–12. aprillil 2024. Selle teema on „Tulevikuhumanitaaria: kuidas humanitaarteadused kujundavad ühiskonda pöördeliste muutuste ajastul“. Teemaseade on teadlikult avar ja kaugemale vaatav, nii et see lubaks ühelt poolt arutleda humanitaarteaduste uute suundade, värsketee tööviljade ja tulevaste võimaluste üle, teiselt poolt aga mõtestada konkreetsemalt tulevikukujutelmade rolli kultuuris ja ühiskonnas.

Ühtlasi viitab aastakonverentsi pealkiri korraldajate veendumusele, et humanitaaria on üks tähtsamaid tulevikuteadusi, mis seoses suurte muutustega looduskeskkonnas ja tehnoloogias on omandamas üha tähtsamat rolli inimühiskonna tuleviku mõtestamisel ja kujundamisel. Samas seavad needsamad suured muutused aina enam küsimuse alla tavapärase inimkeskse maailmapildi, mis sunnib humanitaariat kriitiliselt ümber mõtlema enda rolli inimteadusena.

Humanitaarteadused võiksid tulevikus etendada senisest enam eri teadusvaldkondi ühendavat ja sidustavat rolli, sest meie ajastu suured küsimused jõuavad enamasti kõik välja inimese ja tema väärtusmaailma juurde. Sõltumata sellest, kas me räägime tehisarust, planeedi piiridest, sõjalistest konfliktidest või

kosmose kodustamisest – kokkuvõttes me räägime sellest, kuidas inimesed oma tulevikku kujundavad ja millised on sellega seotud eetilised ja eksistentsiaalsed riskid.

Tänavu kevadel alustanud uue rahvusvahelise teadusajakirja Future Humanities juhtkiri tõdeb asjakohaselt: „Ühest küljest usume, et humanitaarteadused ei ole kaugeltki kriisis, vaid läbivad pigem äkilist teisenemist, mis lõpuks viib suurema ümberkujunemiseni; teisest küljest leiame, et humanitaarteadused peaksid vaatama kaugemale, hindama kriitiliselt oma humanistlikku pärandit ning otsima viljakat igakülgsset suhtlust nüüdisaja loodusteaduste ja kunstidega.“

Eesti humanitaarteaduste esimene aastakonverents kutsub üles kõiki Eesti humanitaarteadlasi jagama oma mõtteid ja uurimustöö tulemusi inimteaduste ja inimühiskonna tulevikust. Oodatud on eriti ettekanded humanitaarteaduste uutest suundadest ja võimalustest, ent niisamuti käibivatest tulevikukujutelmadest, utoopiatest ja düstooptest, rohe- või tehnovisioonidest jms. Plaanis on korraldada samuti töötube ja ümarlauaarutelusid. Plenaarettekandega on lubanud esineda Tiit Hennoste (Tartu Ülikool), Liisi Keedus (Tallinna Ülikool) ja Tanel Tammet (Tallinna Tehnikaülikool).

Kuni 1. novembrini 2023 saab esitada ettepanekuid ettekandepaneelide ja töötubade korraldamiseks. Seejärel, kuni 15. detsembrini, saab esitada ettepanekuid ettekande pidamiseks juba konkreetses paneelis. Osalemisettepanekute tegemine käib konverentsi kodulehel: <https://ehak.ee/>. Sealtsamast leiab konverentsi kohta täpsemat informatsiooni. Loodan väga, et uuest algatusest kujuneb pikaajaline traditsioon, mis aitab suurendada nii valdkonnasisest koostööd kui ka suurendada humanitaarteaduste nähtavust ühiskonnas laiemalt.

*[Ilmunud ajalehes Postimees 14. oktoobril 2023](#)*